

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 mars 2013

Mål nr

Ö 836-12

PARTER

Kärande vid tingsrätten

Länsförsäkringar Skaraborg – Ömsesidigt, 566000-6866

Box 600

541 29 Skövde

Ombud: Försäkringsjurist UB

Svarande vid tingsrätten

Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag (publ), 516401-7799

106 26 Stockholm

Ombud: Jur.kand. CH

SAKEN

Rätt till direkttalan mot ansvarsförsäkringsgivare

Dok.Id 77979

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

**BESLUT OM HÄNSKJUTANDE ENLIGT 56 KAP. 13 § RÄTTE-
GÅNGSBALKEN**

Skaraborgs tingsrätts beslut 2012-02-21 i mål T 1985-10

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att Länsförsäkringar Skaraborg – Ömsesidigt genom att betala ersättning ur egendomsförsäkring för uppkommen skada har inträtt i den försäkrades rätt till skadestånd enligt 8 kap. 19 §, jämförd med 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen (2005:104), och därmed äger rätt att rikta krav direkt mot skadevällarens ansvarsförsäkringsgivare Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag enligt 9 kap. 7 § andra stycket, jämförd med 4 kap. 9 § andra stycket samma lag.

SKÄL*Bakgrund*

1. Lunneviskolan i Grästorp brandhärjades den 13 juli 2007. Branden uppstod när X, då 14 år gammal, tillsammans med en kamrat tände eld på ett buskage intill skolan. Branden orsakade omfattande skador på skolbyggnaden. Grästorps kommun var som ägare till byggnaden försäkrad hos Länsförsäkringar. Med anledning av de skador som uppstod genom branden betalade Länsförsäkringar ut försäkringsersättning till kommunen.
2. X omfattades genom hennes familjs hemförsäkring av en ansvarsförsäkring hos Trygg-Hansa. Bolaget avböjde dock att utge ersättning. Motiveringen till det ställningstagandet var att ansvarsförsäkringen inte

omfattade skada orsakad genom uppsåtlig handling eller skada som uppstår i samband med en uppsåtlig handling, som enligt svensk lag kan leda till fängelse.

Parternas talan i tingsrätten

3. Sedan Länsförsäkringar genom betalning av försäkringsersättningen inträtt i kommunens rätt, väckte bolaget talan mot Trygg-Hansa. Länsförsäkringar har i tvisten yrkat att Trygg-Hansa ska ersätta Länsförsäkringar för den försäkringsersättning som Länsförsäkringar har betalat ut till Grästorps kommun upp till ansvarsförsäkringens begränsning. Länsförsäkringar har gjort gällande att bolaget genom utbetalning av försäkringsersättning enligt avtalet med Grästorps kommun – med stöd av 8 kap. 19 § jämförd med 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen samt gällande försäkringsvillkor – har trätt in i kommunens rätt till skadestånd med anledning av skadan, att X genom grov vårdslöshet orsakat skadan, att X saknar ekonomiska förutsättningar att kunna ersätta Länsförsäkringar för den uppkomna skadan och att Trygg-Hansa enligt 4 kap. 9 § andra stycket försäkringsavtalslagen därför svarar subsidiärt. Länsförsäkringar riktar sitt regresskrav direkt mot Trygg-Hansa med stöd av 9 kap. 7 § andra stycket försäkringsavtalslagen.

4. Trygg-Hansa har motsatt sig Länsförsäkringars yrkande. Trygg-Hansa har anfört att Länsförsäkringar inte har någon direkt talerätt mot Trygg-Hansa eftersom Länsförsäkringar inte är att betrakta som skadelidande i den mening som avses i 9 kap. 7 § försäkringsavtalslagen.

Den fråga som tingsrätten har ställt

5. Tingsrätten har med stöd av 56 kap. 13 § rättegångsbalken hänskjutit följande fråga till Högsta domstolen. Äger Länsförsäkringar, som genom

egendomsförsäkring ersatt skada och som enligt 8 kap. 19 § och 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen inträtt i den försäkrades rätt till skadestånd, rätt till direkttalan enligt 4 kap. 9 § andra stycket och 9 kap. 7 § andra stycket försäkringsavtalslagen mot skadevållarens ansvarsförsäkringsgivare Trygg-Hansa?

Regressrätt

6. Ett försäkringsbolag inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget, s.k. subrogation. Enligt 7 kap. 9 § och 8 kap. 19 § försäkringsavtalslagen gäller denna regressrätt vid såväl konsument- som företagsförsäkring. Utgångspunkten i försäkringsavtalslagen är att ett försäkringsbolag har möjlighet att inträda i försäkringstagarens rätt.

Direktkrav

7. Enligt 9 kap. 7 § första och andra styckena försäkringsavtalslagen får den skadelidande vid ansvarsförsäkring under vissa förutsättningar rikta krav på ersättning enligt försäkringsavtalet direkt mot försäkringsbolaget. De förutsättningar som tas upp i paragrafen är att den försäkrade, dvs. skadevållaren, enligt lag eller annan författning är skyldig att ha ansvarsförsäkring som omfattar skadan, att konkurs har beslutats eller offentligt ackord har fastställts beträffande den försäkrade, att den försäkrade är en juridisk person som har upplösts eller att ersättning inte fullt ut kan utges av den försäkrade.

8. Den sist nämnda förutsättningen, som innebär ett subsidiärt ansvar för ansvarsförsäkringsgivaren när den försäkrade inte kan betala, går tillbaka på reglerna i 4 kap. 9 § andra stycket försäkringsavtalslagen om skadelidandes ställning när den försäkrade brutit mot vissa av de s.k. biförpliktelserna i försäkringsavtalet. Reglerna är tillämpliga endast vid konsumentförsäkring.

För att försäkringsgivaren ska ansvara i en sådan situation måste två rekvisit vara uppfyllda. För det första gäller ett försummelserekvisit. Detta rekvisit innebär att ansvaret inträder när försäkringsfallet har orsakats av grov vårdslöshet, när en säkerhetsföreskrift har överträtts eller när den försäkrades räddningsplikt har försummats. För det andra gäller ett obestånderekvisit. Detta innebär att den försäkrade inte kan betala ersättning för skadan. Om både försummelse- och obestånderekvisiten är uppfyllda har den skadelidande en direktkravs rätt enligt 9 kap. 7 § andra stycket. (Jfr Svante O. Johansson och Jessika van der Sluijs i SvJT 2006 s. 79 samt Jessika van der Sluijs, Direktkrav vid ansvarsförsäkring, 2006, s. 135 f.)

9. Bestämmelsen om direktkrav ger en möjlighet för den skadelidande att rikta sitt ersättningskrav direkt mot skadevållarens ansvarsförsäkringsgivare, utan att behöva gå omvägen över den skadeståndsskyldige för att först kräva ut ansvar där. Detta utgör ett avsteg från utgångspunkten att det endast är den försäkrade, och inte den skadelidande, som kan ha anspråk på ersättning från ansvarsförsäkringsgivaren.

Högsta domstolens bedömning

10. Enligt ordalydelsen av 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen gäller regressrätten ”den försäkrades rätt till skadestånd”. Denna formulering skulle, som Trygg-Hansa har gjort gällande, kunna ses som ett uttryck för att regressrätten skulle kunna utövas endast av den skadelidandes försäkringsbolag mot skadevållaren. På motsvarande sätt skulle 9 kap. 7 § andra stycket kunna ge uttryck för att det endast skulle vara den ”skadelidande” själv som har möjlighet att rikta krav direkt mot ansvarsförsäkringsgivaren, vilket Trygg-Hansa har hävdats att bestämmelsen gör.

11. Emellertid tar formuleringarna i försäkringsavtalslagen generellt sikte på förhållandet mellan den försäkrade och dennes försäkringsbolag. Det är då naturligt att regressregeln utgår från att den försäkrade har fått ersättning från sitt försäkringsbolag. Direktkravsregeln tar på motsvarande sätt sin utgångspunkt i att skadevållaren har en ansvarsförsäkring som den skadelidande kan ta i anspråk, men berör inte uttryckligen den situationen att också skadelidanden har en försäkring. Några säkra slutsatser utifrån formuleringen av lagtexten i de aktuella bestämmelserna kan mot denna bakgrund inte dras beträffande Länsförsäkringars möjlighet att framställa direktkrav.

12. Frågan om försäkringsgivares möjlighet att rikta regresskrav mot ansvarsförsäkringsgivare med stöd av direktkravsreglerna har inte behandlats i förarbetena till försäkringsavtalslagen. Reglerna om direktkrav grundar sig på tanken att skadelidandes rätt till ersättning ska tillgodoses på ett rimligt sätt i fall då det föreligger en ansvarsförsäkring. Denna tanke har i försäkringsavtalslagen tillgodosetts genom att skadelidande har getts rätt att framställa direktkrav i vissa situationer. Emellertid är direktkravsrätten inte begränsad till att viss skadelidande, t.ex. en privatperson, framställer kravet. Rätten omfattar i stället alla skadelidande (se prop. 2003/04:150 s. 229 f.). Det finns alltså inget som ger stöd för att man genom formuleringen av lagtexten velat utesluta direkttalan av det nu aktuella slaget. Vid bedömningen av Länsförsäkringars möjlighet att framställa direktkrav bör därför allmänna principer om verkan av subrogation ges betydelse.

13. Utgångspunkten för verkan av en subrogation är att den som betalar ersättning för en skada inträder i samma rättsliga position som den ursprungliga innehavaren av fordringen. Regressrätten omfattar den ekonomiska förlust som den försäkrade har drabbats av. Försäkringsbolaget kan aldrig få bättre rätt mot skadevållaren än vad den skadelidande har. Å andra sidan kan bolaget heller aldrig få sämre rätt än vad den skadelidande har. Härigenom kan sägas

att regressrätten är härledd från den försäkrade och att bolaget endast inträder eller subrogeras i hans eller hennes rätt till skadestånd. (Jfr Jan Hellner, Försäkringsgivarens regressrätt, 1953, s. 11, Jan Hellner, Försäkringsrätt, 2 uppl. 1965, s. 278 f., Harald Ullman, Regressöverenskommelsen, 1999, s. 3, Svante O. Johansson, Varuförsäkringsrätt, 2004, s. 488, Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 2 uppl. 2010, s. 335, Stefan Lindskog, Preskription, 3 uppl. 2011, s. 205 ff. samt Mikael Mellqvist och Ingemar Persson, Fordran och skuld, 9 uppl. 2011, s. 65.)

14. Det ska här uppmärksammas att det inte föreligger något hinder mot att en försäkrad person efter ett försäkringsfall överlåter den rätt till ersättning på grund av ansvarsförsäkring som kan tillkomma henne eller honom (NJA 1993 s. 222). Vid sådan överlåtelse får förvärvaren inte bättre rätt mot försäkringsbolaget än vad överlåtaren hade (se t.ex. 27 § skuldebrevslagen). Förvärvaren får inte heller sämre rätt än överlåtaren.

15. Subrogation innebär, liksom överlåtelse av en fordring, ett byte av borgenär, s.k. cession. I regel föreligger inte något hinder mot sådan cession av fordringar. Det finns ur gäldenärens synpunkt inte något som skiljer subrogation från en överlåtelse. Subrogation får därför, på motsvarande sätt som överlåtelse av fordran på försäkringsersättning, den verkan att direktkravsrätten kan utövas av försäkringsbolag som har betalat ersättning till den skadelidande.

16. Det kan tilläggas att en motsatt inställning skulle få den märkliga konsekvensen att det avgörande för vem som slutligt får svara för ersättningen till skadelidanden skulle vara beroende av om han eller hon framställer sitt anspråk mot den egna försäkringsgivaren eller mot skadevållarens försäkringsbolag (jfr NJA 2012 s. 584).

Slutsats

17. Slutsatsen blir att ett försäkringsbolag genom att betala ersättning för skada inträder i den skadelidandes rätt att rikta krav direkt mot skadevållarens ansvarsförsäkringsgivare. Den av tingsrätten ställda frågan ska besvaras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Agneta Bäcklund, Martin Borgeke, Svante O. Johansson (referent) och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Jenny Hjukström